

Az ízlés nevelésére is készülni kell

BISTEY ANDRÁS:

A problémát, mellyel foglalkozni kívánok, így fogalmazhatnám meg: az értelmiség ízlésformáló szerepe. Célom az vele, hogy az egyetemeken és főiskolákon tanuló fiatalokat foglalkoztassa ez a probléma is, szűkebb értelemben vett szakra is készüljenek tudatosan. Majuk mellett, erre a feladatra elsősorban természetesen a leendő pedagógusokra gondolok. Hogy mégis általánosabban, nemcsak rájuk vonatkoztatva foglalkozom az ízlés nevelésével, oka egyszerű: a hatás nemcsak az iskolai oktatás keretében érvényesül, hanem a szemé-

lyes vélemény és példa is hat.

A műveltség hatása

Az ízlés, mint minden emberi állásfoglalás, hatásokra alakul ki. Mivel a művészetek s az embert körülvevő dolgok szépségével kapcsolatos állásfoglalás: annak a műveltségnek jellege és mélysége határozza meg, melynek talaján létrejön; szemlélet és látóköri kérdése. Hogy a műveltségnek milyen fontos szerepe van kialakításában, adatokkal bizonyítható. Például egy szegedi ifjúmunkások közt végzett ízlés-vizsgálat adatai szerint a csak általános iskolába jártak s a továbbtanultak irodalmi ízlésében ilyen különbségek mutatkoznak:

Legszébb könyvek tart:

Alt. iskolát járt:	Továbbtanult:
Százalékban	Százalékban
realista műveket	56,3
romantikus műveket	31,3
ifjúági könyveket	6,2
értékeltelen olvasmányt	6,2

Megjegyzem: azért éppen az irodalmi ízlést emeltem ki, mert irodalmát tíz éves korától mindenki tanul, itt tehát általában többkérvésbé megalapozott az ízlés. Ezzel szemben, ismét adatokkal bizonyíthatóan a film, a képzőművészeti, a színházi és némiképp a zenei ízlés — nem is beszélve az embert körülvevő tárgyakkal, ruhákkal kapcsolatos ízlésről — megalapozatlan. Ezek iránt pusztán a közvélemény s a művek hatására alakul ki valamilyen bizonytalan, kissé torz és nem teljes értékű ízlés. Holott az ember ízlése akkor egészséges, ha harmonikus, egymásnak megfelelő különböző művészeti ágakban. Az értelmiségi pályára készülő fiatalok elé ez a helyzet szerintem a következő kívánalmat állítja: szakmájuk mellett minél alaposabb, nem „szak”, hanem magasszintű általános műveltséget szerezenek minél több irányban, tudatos ízlést alakítsanak ki, mert ezen az alapon segíthetik majd eredményesen a közízlés fejlődését. Ne csak tájékozottságot, de minél több élményt szerezenek a különböző művészeti ágakban. S ha azt a területet keresik, ahol különösen megalapozatlan a közízlés: a képzőművészetre szeretném felhívni figyelmüket; tömegre gondolván — vizsgálati eredmények alapján — szinte nem is beszélhetünk képzőművészeti ízlésről, holott ez nyújthatna támpontot más ábrázoló és díszítő művészetek, a lakás és az öltözködés iránti ízlésben.

Az ízlés korszerűsége

De visszatérve az irodalomra, gondolkozzunk az előbbi statisztikán. Első látásra megállapítható, hogy a továbbtanultak igényesebbek; igényességük a realista művek olvasottságában mutatkozik. Ezzel szemben az igénytelenség jele a romantika, az ifjúági (szükségkép

érzik is érdekltségüket e kérdésben, ezért vonzódnak a modern dolgok iránt. Viszont problematikus, hogyan értelmezik, illetve értelmezik-e ezt a fogalmat, tudják-e, mi a modern? Nem külső formai jegyekből, hanem a műveknek a mai berrel s az ó gondolatérzelemvilágával való hangjából kiindulva ítélik meg mivolta csupán. Ilyen értelemben kell a modern ízléssel is foglalkoznunk. Ez a modernség természetesen ízlésben is kevésbé túri meg az érzelmi, pontosabban az csak érzelmi állásfoglalást — alapja az értelem. Ízlésben, mint magatartásban igényli az önálló döntés képességét, a tudatosságát és a felelősségteljes választást.

Élmény iránti fogékonyság

Másképp problematikus ugyan, ami a középiskolák iránt igény: vajon az általános iskolás korú gyerekek életkori sajátosságai nem tennék-e lehetővé már ott az utolsó, vagy utolsó két osztályban kevésbé nativ-romantikus, inkább tudatos-realista művek és ízlés nevelését. Ez persze sok tekintetben nevelési egyéniség kérdése is: képes lesz-e a tanár művészeti tárgyakkal nem „anyagot tanítani”, hanem az anyagot megeleveníteni, de úgy, hogy tanítványai mai szemmel, mai nézőpontból közelítsék meg. Tudatos élménybefogadásra, az élmények iránti fogékonyságra nevelni őket — szóval ízlésre. Erre viszont készülni kell, ez nem spontán tevékenység.

N. F.

Oláh János:

ALKONYI IDILL

Kakas rikolt. Fáradt kopácsolás.
Bűg a gerle. Fűrészelik a fát.
Friss venyigék között mézfehér ház
zörög. Szél zörgeti zöld szaluját.

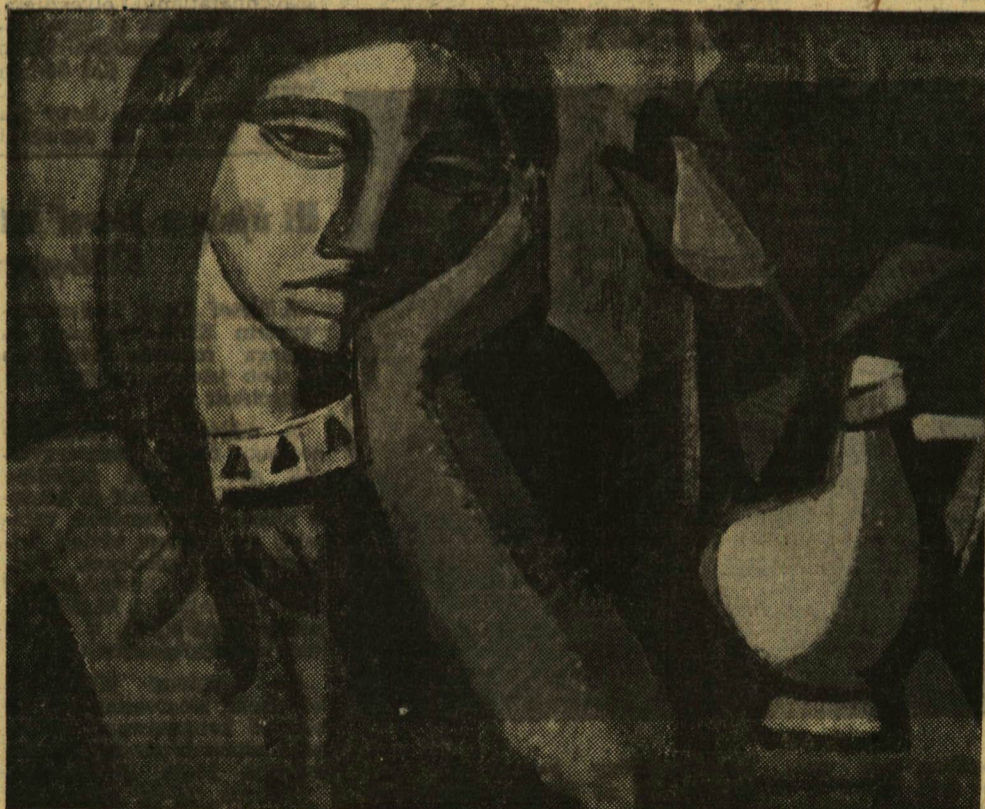
A csöndet őrző fátyol a hegyen
elhamvadt kék s fehér. Lenn borzasan
rústól a falu. Füstje könnyeden
leng a kémények közt mint a harang.

Nyekk-nyekk: kecskelábú asztalomon
egy kancsó bor vár s egy csorba pohár.
Ülök s ha már a bort sem akarom
vissza köszönt a csillagverte nyár.

Feleltlen és könnyű kedvemet
füttel kísértem. Búcsúzik a nap.
Utoljára még megölel, nevet
és gonoszul az ajkamba harap.

Romos felhők. Mint teve bandukolt
a hegy közöttük. Zúg, zörög a nád.
Alkonyul. Csorda veri föl a port
s haragszó viszi lánccán a Dunát.

KÖNYÖKLŐ

Tóth László festménye

ÖT NAP A HEGYEN

Kisregény

(Folytatás)

Még két napig jártak együtt. Néha már szinte úgy érezte, szereti Évát és azért is van vele, nem azért, hogy a falubelieket megbotránkoztassa. Esténként hosszú sétákat tettek, először a legjobban megvilágított utcákon (Tibor akarta így) azután egyre inkább a sötét mellékutkákat keresték. Rengeteget beszélt a lánynak önmagáról, a gondolatairól. Éva nem nagyon értette, ha más mondta, talán kineveti azzal, hogy »játsza az esztét«, nagyképüsködik, de most hallgató, nem is a szavak értelmére figyelt, inkább a fiút nézte. A tekintetében csodálat és valami végtelen odaadás volt. Szerette hallgatni a Tibor hangját, bár jobban esett volna neki, ha hozzá, vagy róla beszél, ha azt mondja, hogy szereti, hiszen mi másért vállalta volna, hogy nyilvánosan mutatkozzon vele, elviselve az emberek rosszallását és a megszólásokat?

Tibor azonban soha nem mondott neki ilyesmit, mindig önmagáról beszélt, közben nem is nézett rá, mint-ha ott se lenne.

Ez egy kicsit elszomorította, de nem merete megmondani neki.

Jó volt visszagondolni Évára, elnyúlni a fűben és nézni a vizet. Köröskörül csend volt, csak a kertészetből hallatszott ideig egy zivattyú motorjának el-elfuló csattogása.

Felállt, óvatosan belépett a vízbe és megloccsolta a mellét, a hátát és a karjait. Olyan hideg volt, hogy a lélegzete is elakadt egy pillanatra. Egyre beljebb ment, térdig, derékig, majd mellig merült a vízbe. A hideg csak rövid ideig volt kellemetlen, hamar megszokta. Elrugta magát a meder aljától, úszott néhány métert, még lába ismét földet nem ért. Azután ráfeküdt a vízre és sokáig vitette magát mozdulatlanul, nyitott szemmel. Csak a parton sorakozó fák csúcseit látta, amint elúsznak mellette a végtelen kékségben. Behunyta a szemét, a tüdejét telezsívta levegővel és hosszú ideig ringott a víz hátán, úgy érezte, mozdulatlanul.

Akkor rezzent fel, mikor a patak a parthoz sodorta. Felállt, visszanezett. Alig száz méterrel volt lejjebb, pedig azt hitte nagyon sokáig vitte a víz. Visszasza-

ladt a hírhoz, ahol a ruháját hagyta. Azon vizesen vette magára az inget. A nap ugyanis megszártja.

Fél tizenkettő volt. Rózsika nemsokára hozza az ebédet.

Visszaindult. A nedves ing kellemesen hűsítette a hátát és a vállait.

Újra Éva jutott az eszébe. Később gyakran felidézte azoknak a találkozásoknak minden percét, minden mozdulatát és csak akkor értette meg, hogy milyen kegyetlen játékot űzött a lánnyal. Becsapta, mert igaz, soha sem mondta neki, hogy szereti, de Éva nem gondolhatott másra azután, hogy olyan szívesen volt vele az emberek szemelátárára, vállalta azok megbotránkozását. Ez olyan áldozat volt Éva szemében, amit csak valami nagy-nagy szerelemmel lehet megmagyarázni. És ő elfogadta a legkézenfekvőbb magyarázatot. Az igazi ok meg se fordult a fejében, sőt talán kineveti azt, aki megpróbálta volna megmagyarázni neki.

Azóta nem találkoztak. — Talán majd most a nyáron, ha visszamegyek a faluba.

Már nem akarta megbotránkoztatni az embereket.

— Szakítani kell vele — gondolta — ha ugyan nincs azóta valakije, vagy férjhez nem ment. Ez mindent megoldana.

Volt benne egy kis szorongás, mikor arra gondolt, hogy a lány talán majd mindent ott akar folytatni, ahol akkor abbahagyta. Nem szeretett másoknak szomorúságot okozni.

Még nem volt pontosan dél, mikor visszatért a pincébe. Hanyatt feküdt az ágyon és rágyújtott. Egy kicsit fáradt volt, nem szokta még sem a napot, sem a vizet.

Rózsikára gondolt.

Ugyan haragszik-e még? — Jól néznék ki, ha bosszúból nem hozná ki az ebédet.

Elmosolyodott.

Valami mindig mosolygásra készítette, ha Rózsikára gondolt.

De a kislány úgy látszik, nem volt haragtagó, mert tizenkettő után néhány perccel beállított az ebéddel. Igaz, nem volt olyan beszédes, mint az előző napon. Letette az ételhorodt az asztalra és elment. Tibor hiába próbált szóba ereszkedni vele akkor is, mikor visszajött az edényekért, kurta igennel, vagy nemmel válaszolt minden kérdésére. Nem is erőltette tovább.

— Majd megbékül. De ha nem, az se olyan nagy baj.

Azért mégis jobban szeretett volna, ha Rózsika kibékül vele. Mindig kellemetlen érzést keltett benne az a tudat, hogy valaki haragszik rá, kivéve, ha ő maga provokálta az összeveszést.

Délutánra elromlott az idő. A nap még sütött, de bágyadt, sárga fényvel. Suga-ral forróak voltak, szinte égették a bőrt. A levegő egyre fullasztóbbá vált, a forróság még a pincébe is betört. Fűnt szürke, komor felhők gomolyogtak, már az égbolt felét elborították. Lassan kúsztak előre a nap felé és mikor elérték, egyszerre szinte sötét lett.

Azután messze, valahol a látóhatár szélén, mintha meghasadt volna az ég, va-

kítóan fényes villám cikázott át.

Tibor az út szélén állt és és a falu felé figyelt, amerről a felhők közeledtek. Csak akkor húzódtott vissza a pincébe, mikor kövér cseppekben, előbb csak lassan, majd egyre szaporábban esni kezdett az eső. Először még minden csepp nyomán alig látható porgomolyag szállt fel, majd az eső teljesen elverte a port, végül pedig már apró patakokká futottak a kerékvágásokban a mélyebben fekvő helyek felé.

A határ egyszerre elnéptelenedett.

A növények, melyekről a zápor lemosta a folytogatort, szabadon lélegeztek. A föld is felfrissült, a lazább helyeken halk szortyogással szívta magába a vizet.

Hűvösebb lett.

Mikor az esőcseppek ritkulni kezdtek, Tibor kiült a pince elé. A felfrissült, nedves föld illata minden mást elnyomott. Tibor teli tüdővel szívta magába, nem tudott betelni vele.

Az eső lassanként teljesen elállt, de a felhők nem osztottak szét. A meleg földről felszállt a pára és nyirkossá tette a levegőt.

— Ha most kisütne a nap — gondolta Tibor — csodálatos szivárvány jelenne meg az égen.

A nap azonban egész délután nem bujt elő többé, sőt néha rövid időre még az eső is eleredt. Az úton nagy töcsákban állt a víz. Tibor nem tudott kimozdulni, pedig szeretett volna bemenni a faluba, hogy kihozzon a könyvtárból néhány könyvet.

Ejjel újra esett, sőt másnap délelőtt is borús, esőre hajló idő volt.

— Most aztán pihenhetek — gondolta bosszusan, mikor látta, hogy ki se lehet mozdulni a fedél alól.

Kezdte idegesíteni az egyedüllét.

— Valahova emberek közé kellene mennem.

A városban az egyedüllét hetei után nagy társasága volt. Evfolyamtar-sak, futó ismerősök és első-sorban az a négy-öt barát, akikkel szinte állandóan találkozott. Kezdek hiányozni az éjszakába nyúló viták egy-egy korszó sör mellett, valamelyik harmadosztályú étteremben.

Nehezen tudott bekapcsolódni ezekbe a vitákba. A barátai — igaz, jórészt idősebbek voltak nála — Marxt, Engelst, Lenint idézték és ha nem is szó szerint, de gyakran Kantra, Hegelre hivatkoztak.

Először csak a hiúság sértette, hogy ilyenkor legfeljebb bólogatni tud, az érdeklődése csak később éledt fel. Ő is szeretett volna legalább olyan filozófiai műveltséget szerezeni, mint amilyen az övék, de nem tudta, hogyan kezdjen neki. Azt sejtette, hogy ha belevág a közepébe, nem sokat fog érteni belőle. Az elején kell tehát kezdenie. Haladjon történeti sorrendben a görögöktől? Ez hatalmas feladatnak tűnt, amelyre nem mert vállalkozni.

(Folyt. köv.)

KÖNYVSZEMLE

Támás Attila: Költői világképek fejlődése Arany Jánostól József Attiláig.

Tudománygyűjteményünk irodalomtörténeti intézete docensének, Tamás Attilának tanulmányát az Irodalomtörténeti Füzetek 43. köteteként adta közre az Akadémiai Kiadó. Három fő szakaszra tagolódik a tanulmány, s részletesen elemzi a »nativ realizmus« poézisét. Olyan műveket választ ki elemzés céljából a magyar irodalom nyolcvétedének költészetéből, amelyek az ember és a világ kapcsolatának a költészetben nyomomonkövethető változásait érzékeltetik. A szerző kifejti ha tanulmánya »néhány valószínű és fontos törvényre fel tudta hívni a figyelmet, ha a tárgyalás során sikerült a magyar irodalom nagyjait újabb szálakkal a világírodalomhoz kötni — akkor elérte célját.«

Konya Kálmán felvétele